

تنش در غزه (قسمت دوم): گشودن آرام یک گره کور

به قلم غیث العمری (/fa/experts/ghyth-almry-0/), عساف اوربون (/fa/experts/saf-awrywn/)

۲۰ نوامبر ۲۰۱۸

همچنین دست‌یافتنی به

(English (/policy-analysis/flare-gaza-part-2-gently-undoing-gordian-knot

العربیة (/ar/policy-analysis/tajz-alghdb-fy-ghzwt-aljz-althany-fkw-alqdt-alghwrdywt-blywnt/)

درباره نویسنده

غیث العمری (/fa/experts/ghyth-almry-0/)

*غیث العمری هموند ارشد انستیتو واشنگتن و یکی از نویسندگان کتاب «خنثی سازی بشکه باروت غزه» است

عساف اوربون (/fa/experts/saf-awrywn/)

عساف اوربون سررتیب بازنشسته اسرائیلی و طراح استراتژی مسایل دفاعی است وی هموند مهمان در امور نظامی در انستیتو واشنگتن است

تحلیل کوتاه

اسرائیل و حماس نمی‌توانند اهداف استراتژیک فعلی خود را از طریق شدت بخشیدن به درگیری پیش ببرند اما گفت‌وگوهای قاهره می‌تواند دستاوردهای کوتاه‌مدت مهمی در غزه داشته باشد این دیدبان سیاست‌گذاری بخش دوم تحلیلی از تازه‌ترین خصومت‌های اسرائیل و حماس است در بخش اول پیامدهای سیاسی داخلی برای اسرائیل مورد بحث قرار گرفت

هفت ماه پس از درگیری‌های مداوم و قبل از افزایش تنش اخیر در غزه اسرائیل و حماس در مذاکراتی با حمایت مصر و با هدف دستیابی به توافقاتی برای آتش‌بس محدود پیشرفت قابل توجهی داشتند به نظر می‌رسد در شرایط فعلی از سر گرفتن آن مذاکرات و اجرای توافقات به رغم بی‌ثباتی جاری بهترین اقدام ممکن است

مذاکرات وقتی ثمربخش شد که دوطرف سرانجام به تفکیک تقاضاهای بی‌شمار از یکدیگر پرداختند و به جای رویکرد تلفیقی یک رویکرد مرحله به مرحله اتخاذ کردند هدف اصلی رسیدن به مجموعه‌ای از تمهیدات مشخص و محدود است که طی آن حماس متعهد می‌شود که خشونت علیه اسرائیل را متوقف سازد (از جمله توقف درگیری‌ها در نزدیکی دیوار حائل مرزی غزه که در جریان «راهپیمایی‌های بازگشت» به صورت هفتگی انجام می‌شود و نیز جلوگیری از حملات بادیادک‌ها و بالن‌های آتش‌افکن) و اسرائیل اجازه می‌دهد که کمک‌های خارجی برای کاهش فشار اقتصادی و بهبود وضعیت خدمات بشردوستانه به غزه وارد شود

قبل از افزایش تنش‌های اخیر هر دو طرف قدم‌هایی به نشانه حسن نیت و جدی بودن قصدشان برداشتند اسرائیل اجازه داد که ۱۵ میلیون دلار از ۹۰ میلیون دلار کمک اهدایی قطر برای پرداخت حقوق کارکنان حماس در غزه فوراً به آنها منتقل شود همچنین به تانکرهای سوخت نیز مجوز ورود داد حماس نیز به نوبه خود اطمینان داد که در راهپیمایی‌های مرزی دوم و نهم نوامبر از برخورد با

نیروهای اسرائیلی اجتناب شود و به این ترتیب این منطقه دو روز از آرام‌ترین جمعه‌های خود را از آغاز راهپیمایی‌ها در ماه مارس گذشته تا کنون تجربه کرد.

یک عقب‌گرد تاکتیکی

درگیری‌های اخیر در غزه حاصل یک اتفاق تاکتیکی بود نه نتیجه اهداف استراتژیک هر یک از طرفین. در ۱۱ نوامبر یک تیم ارتش اسرائیل که مخفیانه در خان یونس فعالیت می‌کرد، لو رفت که به تبادل آتش با نیروهای حماس انجامید و منجر به کشته شدن یکی از افراد رده‌بالای نیروهای دفاعی اسرائیل و هفت عامل حماس شد. به دنبال این حادثه یکی از شدیدترین درگیری‌های مرزی بین دو طرف از سال ۲۰۱۴ به این سو رخ داد. شهرهای اسرائیل مورد هدف حدود ۵۰۰ راکت و خمپاره قرار گرفت که برخی مستقیماً به خانه‌ها و دیگر ساختمان‌ها اصابت کرد. گرچه ۱۰۰ راکت با آتشبارهای دفاعی گنبد آهنین اسرائیل منهدم شد. در جریان این حملات یک شهروند غیرنظامی اسرائیلی کشته و چندین نفر مجروح شدند. در غزه نیروهای اسرائیل به ۱۶۰ هدف حمله کردند که بر اساس گزارش‌ها منجر به کشته شدن پنج فلسطینی شد.

به هر حال هر دو طرف خیلی زود تصمیم گرفتند که عقب‌نشینی کنند. کابینه اسرائیل توصیه نیروهای دفاعی را پذیرفت و با آتش‌بس پیشنهادی مصر موافقت کرد چرا که تشدید درگیری‌ها هیچ دستاوردی نداشت. حماس اعلام پیروزی کرد اما با این وجود در راهپیمایی مرزی ۱۶ نوامبر خود مانع از بروز خشونت شد.

تفکیک به جای تلفیق

تفکیک موضوع‌ها کلید آخرین دور مذاکرات بود چرا که تلفیق دستورکارهای بی‌شمار تلاش‌های قبلی را بی‌ثمر کرده بود. مذاکره‌کنندگان با تلاش برای حل و فصل مسائل گسترده به‌طور یکجا و همزمان – مسائلی چون مدیریت امنیتی دستمزدها سوخت رفت‌وآمد تجاری مصالحه درون-فلسطینی زندانیان خلع سلاح و پروژه‌های بزرگ زیرساختی – موجب پیچیدگی هر موضوع شده بودند که فضایی را برای بازیگران بیشتر ایجاد می‌کرد تا روند مذاکرات را از خط اصلی‌اش منحرف کنند.

در جبهه فلسطینی‌ها مصر در درجه اول سعی کرد حماس و تشکیلات فلسطینی را آشتی دهد. ایده مصر این بود که قبل از پیگیری موضوع آتش‌بس با اسرائیل تشکیلات فلسطینی را به غزه برگرداند تا هم مواضع تشکیلات فلسطینی را تقویت کرده باشد و هم اعتبار سیاسی حماس را رد کند. اعطاکنندگان کمک‌های مالی بین‌المللی از این رویکرد به عنوان یک اولویت عملی و دیپلماتیک پشتیبانی کردند. از آنجا که بسیاری از کشورها به‌طور رسمی حماس را یک سازمان تروریستی می‌شناسند دستیابی به آتش‌بس در غزه بدون حضور تشکیلات فلسطینی تلاش‌های مربوط به مساعدت به این منطقه پرمناقشه را پیچیده‌تر می‌کرد. اعطاکنندگان کمک در صورت اخیر باید از طریق فرآیندهای دست‌وپاگیر مطمئن شوند که کمک‌هایشان کاملاً از دسترس حماس دور است و برای مقاصد نظامی و تروریستی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد.

ولی مذاکرات آشتی با درخواست محمود عباس رئیس تشکیلات فلسطینی برای خلع سلاح فوری حماس متوقف شد و وضعیت به خاطر تحریم‌هایی که او علیه غزه اعمال کرد یکباره رو به وخامت گذاشت. برخی معتقدند که این تاکتیک‌های فشار بخشی از تلاش عمدی محمود عباس بود تا باعث تشدید مناقشه حماس و اسرائیل گردد. در هر صورت در حالی که نگرانی‌های او در مورد سلاح‌های حماس کاملاً مشروع بود و هدف نهایی و مشترک مصر و اسرائیل هم هست پافشاری عباس با توجه به اضطراری بودن موقعیت ثبات‌بخشی به غزه و پرهیز از افزایش تنش او را به اخلالگر این رویکرد تبدیل کرد.

در نتیجه مصر با حمایت اسرائیل و کشورهای اعطاکننده کمک مالی بر آن شد که موضوع آتش‌بس در غزه را مستقل از بحث‌های وحدت فلسطینی پیش ببرد. هدف این تلاش‌ها دستیابی به توافقنامه مستقیم بین حماس و اسرائیل نبود بلکه رسیدن به مجموعه تفاهم‌هایی بین دو طرف بود که فارغ از حضور تشکیلات فلسطینی در مذاکرات و در مرحله اول اجرای تفاهمات انجام می‌شد. کمک‌کنندگان بین‌المللی هم پیشاپیش درصدد ایجاد یک سازوکار مالی از طریق سازمان ملل بوده‌اند که حماس و تشکیلات فلسطینی را دور بزند. در همین حال مولفه‌های مختلف برای تفاهم‌های وسیع‌تر در حال فازبندی است تا به تدریج یک روند مستمر ایجاد کند.

برای دستیابی به این نتیجه مصر نیز باید برخی از مواضع خود را تصحیح کند به‌خصوص در زمینه نقش قطر. تنش بین قاهره و دوحه تنش قدیمی است و غزه عرصه‌ای است برای هم‌اوردی آن‌ها. خالد مشعل رهبر سیاسی حماس و میزبانان قطری او یک مانع جدی برای دستیابی به آتش‌بس در طول جنگ غزه در سال ۲۰۱۴ بودند که باعث طولانی شدن بی‌سابقه زمان این جنگ شد. با این حال وقتی روشن شد که قطر – حداقل در حال حاضر – تنها کشوری است که حاضر است فوراً برای ایجاد ثبات در غزه کمک مالی اختصاص دهد مصر در یک گام عملگرایانه مشارکت دوحه را در این امر پذیرفت.

آسیب‌پذیری‌ها

با آنکه سیاست تفکیک موضوعها باعث پیشرفت مذاکرات بود برخی از بازیگران احساس کردند که منافع آنها تامین نشده بنابراین انگیزه پیدا کردند که مذاکرات را به هم بزنند. به عنوان مثال محمود عباس ممکن است تحت فشار قرار گرفته باشد تا با رویکرد مصر موافقت کند اما اگر تجربیات گذشته ملاک باشد هیچ تضمینی برای تداوم همکاری او وجود ندارد. با توجه به اینکه تشکیلات فلسطینی به نحو فزاینده‌ای به حاشیه رانده می‌شود محمود عباس ممکن است تهدید خود را در مورد قطع همه پرداخت‌های تشکیلات فلسطینی به غزه عملی سازد و با این کار این منطقه را به بحران انسانی عمیق‌تری گرفتار کند که نتیجه‌اش تشدید خطرات امنیتی غزه خواهد بود.

چنین حرکتی عزم اسرائیل و کمک‌کنندگان بین‌المللی را محک خواهد زد. اسرائیل می‌تواند بخشی از مالیات بر ارزش افزوده (VAT) را که از جانب تشکیلات فلسطینی جمع‌آوری می‌کند به غزه ارائه کند و کمک‌کنندگان مالی هم می‌توانند کار مشابهی را در مورد کمک‌های خود انجام دهند. گرچه چنین اقداماتی می‌تواند پیامدهایی برای ثبات در کرانه غریبی

<https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/new-polls-west-bankers-oppose-both-armed-revolt-and-u.s.->

(talks) داشته باشد و چه بسا بر همکاری امنیتی تشکیلات فلسطینی با اسرائیل تاثیر بگذارد.

بازیگران محلی در غزه هم می‌توانند روند مذاکرات را مختل کنند. جهاد اسلامی فلسطین تحت رهبری جدید روابط خود با ایران را تقویت کرده و حضور دوباره خود را اعلام نموده است. این گروه در ۲۶ اکتبر راکت‌هایی را به سمت اسرائیل پرتاب کرد بدون اینکه با حماس هماهنگی انجام داده باشد. به علاوه بعضی از هواداران حماس از قرارمدرهای آتش‌بس راضی نیستند. برخی از عناصر تندرو قبول آتش‌بس را دادن امتیاز به اسرائیل تلقی می‌کنند و برخی دیگر از رویگردانی حماس از حلقه اخوان المسلمین قطر/ترکیه و رفتن به سمت مصر ناراضی اند. در دوره‌ای که حماس تلاش دارد چانه‌زنی‌هایش را در غزه به سرانجام برساند تحت کنترل قراردادن جهاد اسلامی فلسطین و عناصر سرکش حماس محدوده قدرت رهبری این سازمان را محک خواهد زد.

علاوه بر اخلاط‌گیری‌های عمدی اتفاقات تاکتیکی نیز می‌تواند منطق تنش‌افزای رویدادها را تحصیل کند. چنانکه در آخرین دور درگیری‌ها پیش آمد. همانطور که حماس حملات مردمی را در مرز با اسرائیل و در دریا طی هفت ماه گذشته شدت بخشیده حملات متعدد خارج از کنترلی هم به دست عناصر منفرد در غزه انجام شده است. چنانکه دو راکت به طور تصادفی پرتاب شد که احتمالاً به خاطر خطای فنی اتفاق افتاده باشد. این جرقه‌های موردی می‌تواند به افزایش درگیری‌های ناخواسته منجر شود.

این هم ممکن است که حماس تلاش کند به خاطر ملاحظات داخلی بندبازی روی طناب خشونت کنترل شده را پیشه کند و حس سرمستی از پیروزی‌اش را در تحریک بحران سیاسی در اسرائیل به سمت ماجراجویی‌های تاکتیکی هدایت کند. اگر تنش‌های کنونی ادامه یابد برای اسرائیل هم عقب‌نشینی از آستانه درگیری دشوار خواهد بود. اگرچه چشم‌انداز انتخابات زودهنگام در حال حاضر روشن نیست و واکنش منفی مردم به عملکرد دولت نتانیاهو در درگیری‌های اخیر می‌تواند مانع از خویشتنداری اسرائیل در تنش‌های آتی شود.

نتیجه‌گیری

به نظر می‌رسد ادامه روند آتش‌بس و اجرای تفاهم‌نامه‌ها بهترین راه جلوگیری از درگیری‌های بی‌حاصل در غزه باشد و به ثبات وضعیت انسانی در این منطقه کمک کند. بر این اساس ایالات متحده باید طرف‌های مذاکره را تشویق کند تا به تفاهم‌های عملی و ترویج آرامش برسند. همچنین آمریکا باید از تلاش‌های مصر برای ایجاد ثبات در غزه حمایت کند و بخواهد تا تشکیلات فلسطینی تا حدی که خود مایل باشد نقش مثبتی در تلاش‌های طرفین ایفا کند. همزمان واشنگتن می‌تواند خود را برای موانع آینده آماده کند و از اعطاکندگان کمک‌های مالی بخواهد که در صورت قطع مجدد بودجه غزه از سوی محمود عباس قدم پیش نهند و پس از آن شتاب تحولات فعلی را به کمک برنامه صلح پیشنهادی دولت آمریکا ارتقا دهد تا بتواند صحنه سیاسی را از طریق بهبود زیرساخت‌ها و وضعیت اقتصادی ثبات بیشتر بخشد.

*عیث العصری هموند ارشد انستیتو واشنگتن و یکی از نویسندگان کتاب «خنثی سازی بشکه باروت غزه»

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/neutralizing-the-gaza-powder-keg>) «است»

*عساف اوربون سرتیپ بازنشسته اسرائیلی و طراح استراتژی مسایل دفاعی است. وی هموند مهمان در امور نظامی در انستیتو

واشنگتن است. ❖

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

◆
Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

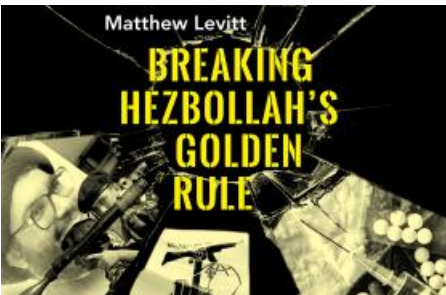
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

◆
Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲ ۹

◆
Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

(/policy-analysis/anrzh-y-w-aqtsad/) انرژی و اقتصاد

(/policy-analysis/rwabt-rb-w-asrayyl/) روابط عرب و اسرائیل

(/policy-analysis/fraynd-slh/) فرایند صلح

REGIONS & COUNTRIES

(/policy-analysis/shmal-afryqa/) شمال آفریقا

(/policy-analysis/asrayyl/) اسرائیل

(/policy-analysis/msr/) مصر

